

Μαρτυρία Γιαννάκη Δρουσιώτη

ΟΝΟΜΑ:	Γιαννάκης Δρουσιώτης
ΗΜΕΡΟΜ. ΓΕΝΝΗΣΗΣ:	16 Μαρτίου 1932
ΗΜΕΡΟΜ. ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΟΚΑ:	Μάρτιος 1954
ΨΕΥΔΩΝΥΜΟ:	Αβέρωφ, Δαβάκης, Αθάνατος, Λάσκαρης, Λίνος
ΠΕΡΙΟΧΗ/ΕΣ ΔΡΑΣΗΣ:	Μέχρι 20/10/'55 Λευκωσία. Από 20/10/'55 μέχρι 15/3/'57 Πάφος. Σύλληψη και φυλάκιση στις Κε- ντρικές Φυλακές μέχρι το τέλος του αγώνα
ΚΑΤΑΖΗΤΟΥΜΕΝΟΣ:	Ναι

ΗσυμβολήτουΓιωρκάτζηνασταθείηΕΟΚΑήταντεράσια

Ερώτηση: Κύριε Δρουσιώτη, τον Πολύκαρπο Γιωρκάτζη πότε τον πρωτογνωρίσατε;

Πιστεύω ήταν στα τέλη του Δεκέμβρη του 1954. Το θυμούμαι διότι είχαμε πάει με τον Νότη Πετροπουλέα, που είχε έρθει μαζί με τον αρχηγό από την Αθήνα, ως υπαρχηγός του, ως βοηθός του*, με το ψευδώνυμο Ευαγόρας, να δούμε ένα θίασο από την Ελλάδα, δεν θυμούμαι ακριβώς ποιον. Ήταν με τη Λαμπέτη ή την Παπά, νομίζω, ο οποίος έδωσε πολλές παραστάσεις την εποχή εκείνη, απ' ό,τι μου είπε τελευταίως ο Κέττηρος, που το συζητούσα μαζί του. Κι όπως πήγαμε στο θέατρο, ακούγοντας μια ωραία συζήτηση από τους θεατρίνους, εγώ γύρισα στον Νότη τον Πετροπουλέα και του είπα: «Δεν θα μπορούσα ποτέ να έχω αυτή την ευφράδεια που έχουν αυτοί ή αυτή τη γλυκύτητα του λόγου», και ο Πόλυς ήταν δίπλα. Μιλούσαμε καθαρά ελληνικά κι εγώ κι ο Νότης. Είχα επιστρέψει από την Ελλάδα και μιλούσα μάλλον με αθηναϊκή προφορά, όχι με κυπριακή. Του έκανε εντύπωση του Γιωρκάτζη και μας μίλησε. Κι αρχίσαμε να συζητούμε. Άρχισε να συζητά με τον Πετροπουλέα, που παρεμβαλλόταν μεταξύ μας, και του έκανε εντύπωση του Πετροπουλέα. Όταν φύγαμε, «αυτό το παιδί», μου λέει, «είναι ενωτικός, είναι αγωνιστής, είναι θιασώτης της Ελλάδος». Κάτι τέτοια μου είπε, δεν θυμούμαι ακριβώς, και του λέω «δεν τον γνωρίζω», γιατί τον Πόλυ δεν τον γνώριζα τότε. Εγώ στη Λευκωσία, όπου έμεινα από το '49 μέχρι το '52 –το '52 έφυγα, πήγα εκτός Κύπρου κι ήρθα το '54 τον Μάρτη– γνώριζα μόνο παιδιά της ΟΧΕΝ**, ήμουν του χώρου της ΟΧΕΝ, ο Πόλυς δεν ήταν της ΟΧΕΝ την εποχή εκείνη. Ούτε στην ΠΕΟΝ*** του Μακαρίου ήταν απ' ό,τι μπορώ να ξέρω. Εάν ήταν στην ΠΕΟΝ, θα ήταν από την ΠΕΟΝ εισηγμένος στην ΕΟΚΑ, αλλά πιστεύω ότι δεν ήταν ούτε στην ΠΕΟΝ. Δεν ξέρω ακριβώς πώς έγινε, ξανασυναντήθηκαν με τον Πετροπουλέα. Και μου λέει: «Ξέρεις, είναι εξαιρετικός. Θα τον μυήσουμε». «Εντάξει, να μυηθεί και ο Πολύκαρπος». Ήταν ακόμα υπάλληλος στο Εμπορικό Επιμελητήριο, νομίζω. Κι άρχισε η επα-

* Πολύ γρήγορα ο Διγενής τον απομάκρυνε από την Κύπρο, επειδή ήταν δυσαρεστημένος μαζί του.

** Ορθόδοξος Χριστιανική Ένωση Νέων.

*** Παγκύπριος Εθνική Οργάνωση Νεολαίας (τη δημιούργησε ο Μακάριος).

φή του μαζί μας. Φαίνεται, σε κάποια συζήτηση που είχαμε –δεν ξέρω και δεν θυμούμαι αν τον στείλαμε να ορκιστεί και στον παπα-Σταύρο, πιθανόν να έγινε κι αυτό, αλλά δεν είναι απ’ αυτά που μπορώ να θυμηθώ, είναι και λεπτομέρειες της εποχής εκείνης, την εποχή εκείνη δεν δίναμε και τόση σημασία, μπορεί και να μην πήγε να ορκιστεί–, του είπαμε ότι «το καλύτερο που μπορείς να μας προσφέρεις είναι η συλλογή των πληροφοριών από τον αστυνομικό χώρο, από την Αστυνομία γενικά». Και δέχτηκε. Και ήταν ουσιαστικά, από την πρώτη του χρόνου του ’55 και μετά, επικεφαλής του τμήματος πληροφοριών, δηλαδή είχε ως καθήκον να συγκεντρώνει τις πληροφορίες που θα μπορούσε να μαζέψει από την Αστυνομία. Και λέω από την 1η του χρόνου, διότι τα Χριστούγεννα βγήκαμε έξω με τον Πετροπουλέα και τον Ευαγγελάκη, πήγαμε στο νυχτερινό κέντρο «Σαντεκλαίρ», και αν ήταν ο Πόλυς τότε τοποθετημένος στο τμήμα πληροφοριών θα ’πρεπε να ’ναι μαζί μας. Θα ’πρεπε ίσως να μην πήγαινα εγώ και να πάει εκείνος στο «Σαντεκλαίρ». Πήγαμε να δούμε αν θα ’ρχόταν ο κυβερνήτης και ο διοικητής στο «Σαντεκλαίρ», οι Άγγλοι εννοώ βεβαίως. Δεν ήταν όμως μαζί μας τη νύχτα των Χριστουγέννων, που σημαίνει ότι δεν πρέπει να είχε ακόμα οριστικοποιηθεί, έπρεπε να εγκριθεί και από τον αρχηγό η τοποθέτησή του κ.λπ. Φαίνεται ότι έπαιξε ρόλο και του αναθέσαμε τη συλλογή των πληροφοριών το γεγονός ότι είχε φιλικές σχέσεις με τον Παύλο τον Στόκκο. Ήταν φίλοι, δεν ξέρω πώς και πού γνωρίστηκαν, ο Στόκκος όμως ήταν στο Αρχηγείο της Αστυνομίας.

Ερώτηση: *Ο Στόκκος τότε τι βαθμό είχε;*

Δεν θυμούμαι, θα σας γελάσω. Πρέπει να ήταν λοχίας. Όχι, πρέπει να ήταν πιο ψηλά από λοχίας, ήταν αξιωματικός, αλλά δεν είμαι σε θέση να επιβεβαιώσω τις προαγωγές του. Εκείνο που ξέρω είναι ότι ήταν καλός αστυνομικός, είχε περάσει αρκετές εξετάσεις, απ’ ό,τι συζήτησα μαζί του ύστερα, και ήταν μεταφραστής ή πρακτικογράφος, δηλαδή κοντά στον αρχιαστυνόμο, ας πούμε, και στους υπόλοιπους. Άρα ήταν καλή πηγή πληροφοριών. Και είχε σχέσεις μαζί του ο Πόλυς. Πότε τις απόκτησε δεν ξέρω. Εκείνο που του ανατέθηκε ως πρώτη αποστολή, νομίζω, ήταν να συλλέξει σ’ έναν κατάλογο όλους τους λοχίες παγκυπρίως, τους Έλληνες της Αστυνομίας, με τους οποίους θα προσπαθούσαμε να επικοινωνήσουμε, να τους ενθαρρύνουμε κατ’ αρχήν να μη μας κυνηγούν και μετά να μας πληροφορούν για τα δεδομένα της περιοχής, του κάθε σταθμού κ.λπ. Κι άρχισε να εργάζεται σ’ αυτό τον τομέα. Μέχρι την 1η Απριλίου είχαμε κάποιες πληροφορίες...

Ερώτηση: *Είχατε συναντήσεις τακτικές μαζί με τον Γιωρκάτζη;*

Ναι, σχεδόν κάθε μέρα. Όταν είχε κάτι να μου δώσει, ερχόταν και συναντιόμαστε. Είχαμε σημεία συναντήσεως. Μέχρι την 1η Απριλίου δεν μπορώ να θυμηθώ πόσες συναντήσεις είχαμε, είχαμε αρκετές, αλλά θυμάμαι που τον ειδοποιήσαμε ότι η μέρα «X» πλησίαζε. Χωρίς να πούμε παραπάνω λεπτομέρειες. Τελευταίως, που μιλούσα με τον Παυλάκη από την Αμμόχωστο, θυμήθηκα που τον είχα συναντήσει, λίγο μετά την 1η Απριλίου, ίσως δύο βδομάδες μετά, δηλαδή μέσα Απριλίου, στη Λευκωσία, μαζί με τον Αντώνη τον Παπαδόπουλο, για να έχουν μια συνάντηση με τον αρχηγό. Και όπως περπατούσαμε για το σπίτι που θα πηγαίναμε, μας πλησίασε ο Πόλυς με το ποδήλατό του. Και μου λέει: «Κάτι θέλω να σου πω, κάτι νέα έχω να σου δώσω». Του λέω «είναι δικοί μας οι δύο, μπορείς να μου πεις ό,τι θέλεις». Και μου λέει: «Οι Άγγλοι είναι πεπεισμένοι ότι αρχηγός της ΕΟΚΑ είναι ο συνταγματάρχης Γρίβας». Του απάντησα «ευχαριστώ», δεν έδειξα καμία έκπληξη ή ταραχή, έδειξα μία απάθεια συνηθισμένη, ας πούμε, και αποχαιρετιστήκαμε. Τα παιδιά είδαν τον Πολύκαρπο και όταν έφυγε ο Πολύκαρπος και προχωρούσαμε για τον αρχηγό, τους είπα ότι ήταν επικεφαλής της συλλογής των πληροφοριών. Και ότι πρέπει να είχε και δικό του άνθρωπο στην Αμμόχωστο. Είχε έναν αδελφό στην Αμμόχωστο, τον Πανίκο.

Ερώτηση: *Εννοείτε τον Πανίκο τον Γιωρκάτζη;*

Ο οποίος πρέπει να είναι πιο μεγάλος από τον Πόλυ.

Ερώτηση: *Είναι στη Λεμεσό τώρα. Το ξέρετε;*

Είναι στη Λεμεσό τώρα; Δεν θυμάμαι καλά το πώς, αλλά βρέθηκα στο σπίτι του Πανίκου, που σημαίνει ότι κι ο Πανίκος είχε μνηθεί στην Οργάνωση, πιθανώς από τα παιδιά, από τον Παύλο τον Παυλάκη και τον Αντώνη τον Παπαδόπουλο. Αν ήταν της Ανόρθωσης* ο Πανίκος, ήταν φυσιολογικό ότι θα τον μούσαν. Το κέντρο της ΕΟΚΑ στην Αμμόχωστο ήταν η Ανόρθωση. Συνεχίσαμε έτσι με τον Πόλυ και μας βοήθησε σε δύο σημεία. Η συλλογή των πληροφοριών του ήταν αρκετά καλή. Πρώτα επισημάνθηκαν γύρω στους δέκα με δώδεκα λοχίες-σταθμάρχες που ήταν πρόθυμοι να συνεργαστούν, δηλαδή μπορεί να μην είχαν μνηθεί στην ΕΟΚΑ, αλλά δεν ήταν αρνητικοί, ήταν θετικοί και απλώς έπρεπε να τους προσέχουμε κατά κάποιον τρόπο. Μετά την 1η Απριλίου, πιθανότατα από το Επιτελείο, από τον Στόκκο, μας ήρθε μια πληροφορία ότι οι αξιωματικοί της Αστυνομίας, κυρίως οι Έλληνες, αλλά και οι Τούρκοι, υποσχέθηκαν στους Άγγλους ότι «σε τρεις μήνες θα τους μαζέψουμε όλους. Μην ανη-

* Ποδοσφαιρικό Σωματείο της Δεξιάς.

συχείτε, θα τους μαζέψουμε όλους». Και οι Άγγλοι περίπου έδειχναν ότι ήθελαν να ξεπαστρέψουν το κίνημα, όπως το '31, μέσα σε μερικές μέρες, με κάποιες θυσίες, με οποιοδήποτε κόστος, είτε της μιας είτε της άλλης πλευράς, δεν τους ενδιέφερε, τους ενδιέφερε το θέμα να τελειώσει το συντομότερο δυνατόν. Και οι αστυνομικοί επιβεβαίωσαν όλοι, επαρχιακοί αστυνόμοι, τοπικοί, ότι σε τρεις μήνες θα μας έχουν συλλάβει. Οπότε, είπαμε στον αρχηγό: «Έχουμε αυτή την πληροφορία. Είναι πεπεισμένοι ότι θα μας συλλάβουν όλους». Λέει ο αρχηγός: «Εντάξει, πολύ καλά, θα κρυφτείτε όσο μπορείτε περισσότερο, θα δημιουργήσουμε τις ομάδες εφεδρείας, ακόμα και εκτός Λευκωσίας, εάν είναι δυνατόν, ώστε όταν θα κάνουν την επίθεση να μη μας βρουν απροετοίμαστους». Συνέχισε έτσι η περίοδος αυτή των τριών μηνών – ήταν και η δοκιμαστική περίοδος. Απρίλιο, Μάιο, Ιούνιο δεν χρησιμοποιήσαμε θανατηφόρα εκρηκτικά, ούτε όπλα, για να προετοιμαστεί κι ο λαός, να προετοιμαστούν και οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι αστυνομικοί, οι οποίοι ήταν σε δύσκολη θέση. Ξαφνικά βρέθηκε η ΕΟΚΑ. «Πού πάμε, τι κάνουμε τώρα;» Μέσα στον Μάιο δημιουργήσαμε και την πρώτη χειροβομβίδα, τη δοκιμαστική, τύπου υδροσωλήνα, και όταν τη ρίξαμε κάπου μέσα στην περιοχή της οδού Αρσινόης, σ' ένα μπαράκι, δεν μάθαμε τα αποτελέσματα. «Ρε Πόλυ, πήγαινε να δούμε μήπως μάθεις τίποτε, τι έπαθαν εκεί». Ήρθε πίσω ο Πόλυς και λέει: «Δυστυχώς, δεν έπαθαν τίποτε», διότι, όταν είδαν ότι θα ρίχναμε τη χειροβομβίδα, όσοι Άγγλοι δεν πρόλαβαν να βγουν έξω έπεσαν κάτω και δεν τους πείραξε. Πολύ ωραία, πόσα δευτερόλεπτα, επτά δευτερόλεπτα ήταν το φυτίλι, το κάναμε πέντε, για να μην προλαβαίνουν να εξαφανίζονται. Συνεχίσαμε, βάλαμε την ωρολογιακή βόμβα στο «Παλλάς», το σινεμά. Η πληροφορία ότι θα πήγαινε ο κυβερνήτης στο σινεμά να δει τον «Σούπερμαν» μάλλον προερχόταν από την πλευρά του Πολύκαρπου, από την πλευρά του τμήματος πληροφοριών. Και ετοιμάστηκε μια ωρολογιακή βόμβα για να γίνει το χτύπημα. Ήρθε τελικά το χτύπημα της Αστυνομίας, στις αρχές Ιουλίου, όπου συνελήφθησαν εκείνοι οι οποίοι εστάλησαν στο Φρούριο της Κερύνειας και για τους οποίους έγινε ο νόμος προσωποκρατήσεως* Κερύνειας, και νομίζω είναι γι' αυτούς που ετέθη σε εφαρμογή για πρώτη φορά αυτός ο νόμος. Θυμούμαι ότι εφαρμόστηκε εδώ πέρα ύστερα από τη Νότιο Αφρική. Από την εποχή των Μπόερς είχε να γίνει κάτι τέτοιο. Αυτή την περίοδο ήρθε κι από την Αμμόχωστο ο Κυριάκος ο Μάτσης, και με τη σύλληψη αυτών των προσώπων συνελήφθησαν και οι αξιωματούχοι της Λευκωσίας, οπότε έμεινε ακέφαλη η Λευκωσία. Έτσι ανέλαβα τον Τομέα Λευκωσίας αυτή την περίοδο, επιπλέον των άλλων των οποίων είχα την ευθύνη, κι έπρεπε να ετοιμάσουμε τις

* Αποικιακός νόμος, που έδιδε το δικαίωμα κράτησης επ' αόριστον, χωρίς δίκη.

ομάδες εκτελέσεως. Θα μπαίναμε πλέον εμείς στην αντεπίθεση. Ετοιμάστηκαν διάφορες ομάδες, οι οποίες ήταν πράγματι άσχετες με τους συλληφθέντες, δεν είχαν καμιά σχέση...

Ερώτηση: *Θυμάστε ποιοι αποτελούσαν αυτές τις ομάδες;*

Του Εκτελεστικού; Θα τους βρούμε σιγά σιγά από τα γεγονότα, διότι πρώτα απ' όλα τότε δεν τους γνώριζα, ούτε και με γνώριζαν πολλοί, δεν ήταν απαραίτητο να τους γνωρίζω, μπορούμε όμως να βρούμε τις ομάδες από τα γεγονότα. Εν πάση περιπτώσει, μια σοβαρή πληροφορία που μας έφερε αυτή την περίοδο ο Πόλυς ήταν ότι οι συλληφθέντες συνελήφθησαν βάσει μιας πληροφορίας που είχαν οι Αρχές από κάποιον που ήταν μέλος της ΕΟΚΑ. Γιατί, πράγματι, αυτοί ήταν όλοι μέλη της Οργάνωσης, δεν ξέρω αν ήταν ένας ή δύο ή περισσότεροι. Έκαναν οι Άγγλοι την πρώτη, βρώμικη, δόλια ενέργεια και μας άφησαν ελεύθερο τον Ευτύχιο τον Σαλάτα, τον μετέπειτα αξιωματικό της Εθνικής Φρουράς. Εκείνος ήταν μέλος της ΕΟΚΑ και είχε λάβει μέρος στα γεγονότα της 1ης Απριλίου. Θεωρήθηκε ένοχος και εξεδόθη διαταγή εκτελέσεώς του, από τον αρχηγό. Όταν όμως ανέλαβα τον Τομέα της Λευκωσίας και ήρθε η διαταγή εκτελέσεως, είπα «όχι, δεν θα εκτελεστεί, δεν θα ειδοποιηθεί». Ήταν κάποιος από τη Μεσόγη, Χαρίλαος Ξενοφώντος, που εργαζόταν στο Δημαρχείο, υπερήλικας τώρα, ο οποίος πρέπει να αγαπούσε πολύ τον Πόλυ. Τον φώναξα, του λέω «Χαρίλαε, τρέξε, πήγαινε στα παιδιά, να μην εκτελεστεί ο Σαλάτας». «Μα γίνεται, δεν γίνεται αυτό το πράγμα, μα είναι διαταγή του αρχηγού». «Να ακυρωθεί, τώρα είμαι εγώ τομεάρχης». Πηγαίνουν κι έτσι ακυρώθηκε η εκτέλεση. Για να ανακαλύψουμε ύστερα από δεκαπέντε μέρες ότι άφησαν και τον δεύτερο, που ήταν ο πραγματικός πληροφοριοδότης των Άγγλων, Παύλος λεγόταν, ο οποίος φυγαδεύτηκε από τους Άγγλους στην Αγγλία.

Ερώτηση: *Ο Παύλος τι ήταν;*

Ο Παύλος ήταν μέλος των ομάδων.

Ερώτηση: *Το επίθετό του;*

Δεν θέλω να το πω. Είναι ανάγκη; Δεν αφορά τον Πόλυ.

Ερώτηση: *Είναι ζωντανός;*

Είναι στην Αγγλία. Ας μην το συζητήσουμε. Σε μεταγενέστερο στάδιο, έκλαιγε και οδυρόταν ότι τον εξαπάτησε ο θείος του, αξιωματικός της Αστυνομίας. Μετά πήγε στην Αγγλία, τέλειωσε το θέμα. Αυτή την περίοδο, ο Πόλυς προσεφέρθη να αναλάβει τις

εκτελεστικές ομάδες. «Εντάξει, θέλεις να αναλάβεις τις εκτελεστικές ομάδες; Ευχαρίστως». Του δώσαμε το δικαίωμα να είναι επικεφαλής των εκτελεστικών ομάδων, δύο τριών ομάδων που είχαμε ετοιμάσει ήδη. Έφυγα εγώ στις 10 Αυγούστου, πήγα στην Αθήνα και γύρισα στις 21 Αυγούστου. Όταν ήμουν στην Αθήνα έγινε η πρώτη εκτέλεση. Ο πρώτος που εκτελέστηκε πρέπει να ήταν κάποιος τυπογράφος, νομίζω, που εργαζόταν στο κυβερνητικό τυπογραφείο, κάποιος πολίτης πάντως, ο οποίος φαίνεται ότι ήταν από αυτούς που κυνηγούσαν την ΕΟΚΑ νύχτα μέρα.

Ερώτηση: Έλληνες;

Έλληνες, Ελληνοκύπριοι, ναι. Εν τω μεταξύ είχε γίνει και στην Αμμόχωστο η επίθεση εναντίον ενός αξιωματικού της Αστυνομίας και στον Αμίαντο εναντίον ενός λοχία και μπήκαμε στα σοβαρά πλέον. Ενώ έπρεπε –κι εδώ μπορεί να το εκφράσω σαν παράπονο στο μακαρίτη– να με ρωτήσουν αν δεχόμουν να κάνουν την επίθεση εναντίον του Πουλλή μέσα στη συγκέντρωση στην Αλάμπρα*, την έκαναν χωρίς να με ενημερώσουν και χωρίς να το εγκρίνω. Δεν μ’ ενοχλούσε αυτό, αλλά θα προτιμούσα να μην είχε γίνει εκεί. Είχαν πάει μια δυο φορές στο σπίτι του και δεν τον πέτυχαν. Έγινε η απόπειρα εναντίον του Πουλλή, σκοτώθηκε ο Πουλλής και καταζητήθηκε ο Καραολής, ο οποίος πρέπει να γνωριζόταν με τον Πόλυ...

Ερώτηση: Αφού ήταν από το Παλαιχώρι...

Όχι μόνο, ήταν και από τις ομάδες που διηύθυνε ο Πόλυς τις μέρες εκείνες, όταν ανέλαβε το Εκτελεστικό.

Ερώτηση: Με τον Ανδρέα τον Παναγιώτου...

Και με τον άλλο... πώς λεγόταν; Που εργαζόταν στις Κοινωνικές Ασφαλίσεις... Γεώργιος Ιωάννου, νομίζω. Ήταν επικεφαλής ο Πόλυς αυτής της ομάδας που έκανε την απόπειρα εναντίον του Πουλλή, που πραγματοποίησε την εκτέλεση του Πουλλή. Τότε ήρθε μια πληροφορία άσχετη με τον Πόλυ, αλλά σχετική με τον Καραολή, από τη Νίτσα τη Χατζηγεωργίου, η οποία εργαζόταν σ’ ένα unisex τότε κουρείο και άκουσε τους Άγγλους που μιλούσαν μεταξύ τους και νομίζοντας ότι δεν μιλούσε αγγλικά η Νίτσα είπε ο αρχιδικαστής ο Χάλιφαξ: «Αθώος ή ένοχος, αυτός θα κρεμαστεί». Εννοούσε τον Καραολή. Τέλος πάντων, το χειρότερο είναι ότι προηγήθηκε η προσπάθειά μας να τον στείλουμε στον Αυξεντίου και απέτυχε. Δεν αφορά τον Πόλυ και δεν θα το συ-

* Εμπορικό κέντρο της εποχής.

ζητήσουμε αυτό το πράγμα. Περισσότερο βαρύνει εμένα, τον Ανδρέα τον Χριστοδουλά και τον Κυριάκο τον Μάτση. Τότε πήραν φωτιά τα μπατζάκια μας. Να τον αφήσουμε να τον κρεμάσουν; Και τότε επεσυνέβη το τραγικό να συλληφθεί ο Πόλυς. Η πρώτη του σύλληψη πρέπει να ήταν τον Σεπτέμβριο του '55, δεν είμαι σίγουρος ακριβώς για τις ημερομηνίες, μπορείτε να τις βρείτε από τις εφημερίδες. Συνελήφθη, δεν είχε οπλισμό μαζί του, δεν καταδικάστηκε ότι είχε όπλο ή πυρομαχικά, αλλά διότι συνευρισκόταν με ενόπλους, κάτι τέτοιο. Αυτά μπορούμε να τα εξακριβώσουμε από τις δικαστικές αποφάσεις. Χάσαμε επαφή πλέον, διότι ήταν υπό κράτηση. Είχε προλάβει να ζητήσει να βάλουμε την ωρολογιακή βόμβα για να καταστρέψουμε το ποδήλατο του Καραολή, που ήταν τεκμήριο εναντίον του. Το είχε ξεχάσει στην Αλάμπρα, πάνω στην προσπάθεια διαφυγής, όταν η ομάδα του εκτέλεσε εκεί τον Πουλλή. Αυτά τα γεγονότα έχουν τις ημερομηνίες τους, που δεν μπορώ να τις θυμώμαι, διαπιστώνονται όμως εύκολα. Ήξερε πού ήταν το ποδήλατο, το έμαθε μέσω της Αστυνομίας, και βάλουμε μια ωρολογιακή, η οποία σκότωσε, έκανε του κόσμου τη ζημιά, αλλά το ποδήλατο δεν το κατέστρεψε. Τέλος πάντων, ο Πόλυς συνελήφθη κι εγώ, προς το τέλος Οκτωβρίου, ήρθα στην Πάφο.

Ερώτηση: Συνελήφθη και εσάτλη πού;

Πρέπει να ήταν υπό ανάκριση στην Ομορφίτα ή στον κεντρικό αστυνομικό σταθμό που ήταν στο Σεράγι. Το πότε απέδρασε, πώς εξελίχθηκαν τα πράγματα αυτή την περίοδο μεταξύ Σεπτεμβρίου και Χριστουγέννων δεν ξέρω, δεν θυμώμαι, δεν είχαμε καμιά επαφή, όπως ήταν μέσα στην Αστυνομία, αλλά τα Χριστούγεννα του '55, παρόλο που είχα έρθει στην Πάφο, γύρισα πίσω και έμεινα με τον Κυριάκο τον Μάτση και πρέπει να ήταν ακόμα υπό κράτηση ο Πόλυς. Η επόμενη μας συνάντηση ήταν πλέον στις Κεντρικές Φυλακές, το '57.

Ερώτηση: Που σας έκανε υποδοχή...

Βγήκε πάνω στο παράθυρο, ήταν καταδικασμένος, κι εγώ ήμουν στο Special Branch, με τον αριθμό D.P. 2. Βγήκε πάνω στο παράθυρο, μου έριξε και γράμμα: «Καλωσόρισες». «Βρε, τι κάνεις;» «Ε», μου λέει, «άσε με, έφαα πολλές».

Ερώτηση: Δηλαδή βασανίστηκε...

Ναι, ναι, βασανίστηκε. Πρέπει να βασανίστηκε κυρίως όταν τον έπιασαν στην περιοχή μετά την απελευθέρωσή του τον Αύγουστο του '56. Συνελήφθη στο χωριό Άρσος με τους άλλους. Σ' αυτή τη σύλληψή του κακοποιήθηκε άγρια. Ήρθε και το '58...

Ερώτηση: *Συναντηθήκατε μες στις φυλακές;*

Εξ αποστάσεως. Χαιρετιστήκαμε, μιλήσαμε, αστειευτήκαμε, είπαμε τις κουβέντες μας. Δεν τα βάψαμε και μαύρα επειδή ήμασταν μέλη της Οργάνωσης ή επειδή κινδυνεύαμε, δεν χάσαμε το κέφι μας καμιά φορά. Το '58 ο Πόλυς δραπέτευσε με τα σκουπίδια στη Λευκωσία. Έφυγε ο φίλος μας, τώρα είναι η σειρά μας. Μηνύματα, χαμπάρια, επιστολές, τελικά πήραμε άδεια από τον αρχηγό να σταματήσουν οι προσπάθειες άλλης δραπέτευσης από τις Κεντρικές Φυλακές, για να δραπετεύσω εγώ. Μια καλή πρωία μέσα στον Αύγουστο ή τον Σεπτέμβριο του '58, ήρθε το σχεδιάγραμμα που μου καθόριζε ακριβώς σε ποιο σημείο του Γενικού Νοσοκομείου είχαν ανοίξει τρύπα πάνω στο κτίριο· αφαίρεσαν τις πέτρες, τις ξανάβαλαν και τις έριξαν με ελαφριά βογιιά, ώστε άμα τις έσπρωχναν να δημιουργηθεί κενό. Κι έπρεπε να προσπαθήσω να πάω στο Γενικό Νοσοκομείο για εγχείρηση, για εξέταση, για κάτι τέτοιο, και στο τάδε σημείο, στον τάδε θάλαμο, τόσα μέτρα, τόσα πόδια, δεξιά, αριστερά, λεπτομέρειες... Μόνο που δεν θυμούμαι με ποιο ψευδώνυμο μου έστειλε αυτή την επιστολή.

Ερώτηση: *Ο Πόλυς σας έστειλε αυτή την επιστολή;*

Ε, ναι, βέβαια. Ήταν στη Λευκωσία πλέον. Τομεάρχης. Όπως αντιλαμβάνεστε, αμέσως το έκαψα, δεν μπορούσα να κρατώ μέσα στις φυλακές αυτό το πράγμα.

Ερώτηση: *Τον Νοέμβριο;*

Αν έκαμα κάτι να πάω στο νοσοκομείο; Έγινε και μια απόπειρα με τον Αντόνη τον Παπαδόπουλο και με δυο τρεις άλλους μαζί να φύγουμε, που πάλι δεν αφορά τον Πόλυ, έφυγε κι ο Δημητράκης ο Κωνσταντινίδης, ο Τραλαλάς, και τα μέτρα αυξήθηκαν, έγιναν πιο αυστηροί οι έλεγχοι κ.λπ. Τον Νοέμβριο πήρα επιστολή από τον Πόλυ, που μου έλεγε: «Μη θυσιάσεις τη ζωή σου, μη δοκιμάσεις να δραπετεύσεις και ενδεχομένως να σου στοιχίσει, διότι το θέμα έκλεισε». Τον Νοέμβριο, λίγες μέρες πριν από τη θυσία του Κυριάκου. Όταν πληροφορήθηκα από το ραδιόφωνο ότι σκοτώθηκε ο Κυριάκος ο Μάτσης στο Δίκωμο, λυπήθηκα και είπα: «Ρε Κυριάκο, εν άντεχες δέκα μέρες, ένα μήνα ακόμα;» Άμα δείτε τις ημερομηνίες, είναι πολύ κοντά.

Ερώτηση: *Αυτές είναι οι φορές που συναντηθήκατε μαζί. Απ' ό,τι έχετε ακούσει για τη δράση του, διότι έκανε και με τον Αυξεντίου ο Γιωρκάτζης, έκανε στην περιοχή της Πιτσιλιάς, ήταν τομεάρχης της ΕΟΚΑ στη Λευκωσία, έκανε με τον Μάρκο Δράκο, έκαναν ενέδρες κ.λπ. κ.λπ., πώς κρίνετε τη δράση του;*

Να σας πω. Αν δούμε τους άξονες πάνω στους οποίους στηρίχτηκε η ΕΟΚΑ, και μάλιστα τον πρώτο χρόνο, που ήταν και ο δυσκολότερος, ο Πόλυς ήταν βασικό στέλεχος. Γι' αυτό σας είπα ότι τον Ιούλιο, όταν έγινε η αντεπίθεση της Αστυνομίας, εμείς χαρήκαμε, διότι έφτασαν ως εκεί και ήμασταν έτοιμοι να τους αντιμετωπίσουμε κι αρχίσαμε τη δράση αμέσως, για να μην πανικοβληθεί ο κόσμος ότι, με τη σύλληψη τούτων των δεκαπέντε είκοσι, επετεύχθη ο σκοπός της Αστυνομίας και πάει, το θέμα έκλεισε, πάει, διελύθη. Την περίοδο εκείνη έπρεπε να εμψυχώσουμε τον κόσμο.

Ερώτηση: Ποια είναι η άποψή σας για τον αγωνιστή Πολύκαρπο Γιωρκάτζη; Τον θεωρείτε από τους κορυφαίους του αγώνα;

Βεβαίως. Δεν υπάρχει αμφιβολία.

Ερώτηση: Δηλαδή τον κατατάσσετε στο επίπεδο Μάτση, Αυξεντίου;

Τον κατατάσσω στο επίπεδο των ελάχιστων αξιωματούχων που ήθελαν αυτό τον αγώνα, τον οποίο υπηρέτησε με όλες τις σωματικές και πνευματικές του δυνάμεις. Χωρίς καμία αμφιβολία. Και θα σας πω και κάτι άλλο. Η συμβολή του Πόλυ στο να σταθεί η Οργάνωση ήταν, τολμώ να το πω αυτό, μεγαλύτερη και από του Αυξεντίου και από του Μάτση.

Ερώτηση: Επειδή βέβαια και ο Αυξεντίου και ο Μάτσης έφυγαν γρήγορα από τη ζωή. Πέστε μου τώρα, πώς σχολιάζετε ορισμένα γραφόμενα ότι οι δραπετεύσεις του γίνονταν σε συνεννόηση με τους Άγγλους και ότι ήταν πράκτορας της Intelligence Service;

Να σας πω. Εάν οι Άγγλοι είχαν έναν πράκτορα τόσο ψηλά μαζί μας, αυτό που θα του ζητούσαν είναι αυτό που ζητούσαν και από μένα εκατό μέρες: «Πού είναι ο Διγενής;» «Πού είναι ο Διγενής;» Εγώ κρατήθηκα από τις 15 Μαρτίου μέχρι τις 15 Ιουλίου στις Πλάτρες και στην Ομορφίτα. Βέβαια εκείνον δεν θα τον ρωτούσαν πού είναι ο Διγενής. Εάν ο άνθρωπος αυτός ήταν πράκτορας και είχε καθημερινή επαφή μαζί μου, εφόσον ήξερε ότι έβλεπα κάθε νύχτα τον Διγενή, δεν θα ενεργούσε ώστε να συλλάβουν κι εμένα και τον Διγενή; Δεν θέλω να αμφιβάλτετε γι' αυτά. Θα σας πω κάτι άλλο, για να ξέρετε. Ο οδηγός, τον οποίο πληρώναμε τριάντα λίρες το μήνα και του αγοράσαμε το αυτοκίνητο με τον αριθμό Ρ525 για να είναι διαρκώς με τον Διγενή, και τον Γρηγορά, βέβαια, δεν μου ενέπνευσε εμπιστοσύνη.

Ερώτηση: Ποιος, πώς λεγόταν;

Ο οδηγός; Ο Πασχάλης ο Παπαδόπουλος. Οπότε ζήτησα τη βοήθεια του Πόλυ.

«Πού πάει αυτός πριν μου φέρει τις επιστολές;» Ανακαλύψαμε ότι πήγαινε σ' έναν ωρολογοποιό στην οδό Αρσινόης, κάπου εκεί. Περίεργο πράγμα. Πήγα, συνάντησα τον ωρολογοποιό και τον ρώτησα ποιος είναι και από πού είναι, ποια είναι η οικογένειά του, από πού προέρχεται και μου είπε: «Με συγχωρείς, φίλε μου, εγώ είμαι Αιγυπτιώτης και είμαι της Intelligence Service, ήμουν της Intelligence Service στην Αίγυπτο». Και άνοιξε το γραφείο του και μου έδειξε ένα certificate της Intelligence Service. Του λέω: «Τρελάθηκες; Θα σε σκοτώσουν». «Όχι», μου λέει, «δεν κάνω τώρα τίποτα». Αλλά ο Πασχάλης έπινε τον καφέ του κάθε μέρα μαζί του. Εγώ τον προειδοποίησα πάντως: «Αν συνεχίσεις να μας καταδιώκεις, θα εκτελεστείς». Πηγαίνοντας στον αρχηγό, του είπα: «Αρχηγέ, δεν έχω εμπιστοσύνη στον Πασχάλη, δεν μου αρέσει». Μου λέει: «Τι εννοείς;» Του είπα ότι ήταν ακαμάτης, σπάταλος, φιλοχρήματος, ότι δεν ήταν αγωνιστής, ότι δεν είχε τα πέντε χαρακτηριστικά που έχουν οι αγωνιστές, τα οποία είχε ο Πολύκαρπος εν πάση περιπτώσει. Ποια ήταν; Ο Πολύκαρπος ήταν πολύ ολιγομίλητος, μελίχιος αλλά ολιγομίλητος, δεν ήταν επιπόλαιος, δεν ήταν ιδιοτελής, ούτε και πλεονέκτης, δεν μας ζήτησε να γίνει τομεάρχης, δεν μας ζήτησε να δει τον αρχηγό. Το πρόβλημα που είχα με τους άλλους ήταν ότι ήθελαν όλοι να δουν τον αρχηγό. «Εμείς γιατί να μη βλέπουμε τον αρχηγό και να τον βλέπεις μόνο εσύ;» Και κάτι άλλο. Μετά που ανέλαβε ο Γιωρκάτζης τομεάρχης Λευκωσίας, ο ωρολογοποιός εκτελέστηκε.

Ερώτηση: Με την αξία του έγινε τομεάρχης...

Βεβαίως, εκ των πραγμάτων, λόγω της δράσης του, και αμφιβάλλω αν ο Πολύκαρπος είδε τον Διγενή πριν από το τέλος του αγώνα. Δεν θυμούμαι όλη αυτή την περίοδο, μέχρι τη σύλληψή του για την υπόθεση Καραολή, να είχε συναντήσει τον Διγενή, ούτε ζήτησε να έχει συνάντηση μαζί του. Ούτε ο Κυριάκος ο Μάτσης δεν ζήτησε να έχει συνάντηση με τον αρχηγό. Εάν τους ήθελε, πήγαιναν να τον δουν, αλλά αν δεν τους ήθελε δεν ζητούσαν να πάνε να τον δουν. Άρα ο άνθρωπος αυτός δεν μπορούσε να εμπνέει σ' εμένα ανησυχίες ότι είχε κάτι κατά νου. Και αφού ήθελαν μέχρι τον Ιούλιο να κλείσουν το θέμα, κι εμένα με γνώριζε ο Πολύκαρπος πριν από το καλοκαίρι του '55 και ήξερε ότι εγώ ήμουν ο σύνδεσμος του αρχηγού, ήταν δύσκολο να διευθετήσει τη σύλληψή μας η Αστυνομία; Και όταν ανακρινόμουν τις εκατό μέρες, δεν με ρώτησαν τίποτε για τη σχέση μου με τον Πολύκαρπο. Δεν ήξερε κανένας τίποτε. Πώς ήταν πράκτορας; Διότι το να κυκλοφορούν τέτοιες φήμες εκ των υστέρων, μετά που μπαίνουν οι σκοπιμότητες μέσα και η ζηλοφθονία και η δολιότητα και ο ψίθυρος και η λάσπη, η οποία κατευθυνόταν από διάφορα κέντρα, είναι τουλάχιστον όχι απλώς άδικο, όχι βρώμικο, τελείως απαράδεκτο. Εξωφρενικό. Εκτός πραγματικότητας. Δέχομαι ότι οι Άγγλοι διεύ-

θυναν αυτή την προπαγάνδα, όπως έκαναν με τον Σαλάτα, ας πούμε. Γιατί απόλυσαν τον Σαλάτα και περίμεναν την εκτέλεσή του. Όταν είδαν ότι δεν εκτελέστηκε ο Σαλάτας, θα τους έπαιρναν από τις Κεντρικές Φυλακές που τους είχαν, στο Φρούριο. Τον δικό τους τον άφησαν ελεύθερο. Αλλά για τον Πασχάλη θα σας πω τώρα. Ο Πασχάλης δεν μου ενέπνεε εμπιστοσύνη. Οπότε είπα του αρχηγού: «Δεν του έχω εμπιστοσύνη, στέλνεις αυτό το δαίμονα... υπάρχει πιθανότητα να φωτογραφίζουν τις διαταγές που μου στέλνεις».

Ερώτηση: Έπαιρνε τα γράμματα;

Ναι, ήταν ο οδηγός του αρχηγού, έμενε στο σπίτι του ο αρχηγός, και όταν δεν πήγαινε τη νύχτα στον αρχηγό, που έμενε στον Τουρκομαχαλά, ο Πασχάλης πήγαινε στην περιοχή Traffic και έφερνε την αλληλογραφία που ήθελε ο αρχηγός για να αποσταλεί στους Τομείς. Για να δείτε και την άποψη του Διγενή, μου λέει μια μέρα: «Πήγαινε φέρε χίλιες λίρες». Πήγα κι έφερα χίλιες λίρες από εκεί που παίρναμε τα λεφτά, δηλαδή από την Αρχιεπισκοπή. Έφερα το φάκελο, τον άνοιξε ο αρχηγός και φαινότουσαν τα πεντόλιρα πάνω στο τραπέζι. «Πασχάλη, έλα που σε θέλω, έλα δω, παιδί μου», του είπε. Μόλις μπήκε μέσα ο Πασχάλης, είδε το φάκελο με τα πεντόλιρα κι άλλαξε η ματιά του, έχασε το μυαλό του. Δεν άκουγε τι του έλεγε ο αρχηγός. Απορροφημένος... «Εντάξει», του είπε μερικά πράγματα, «πήγαινε». Και ποια ήταν η απόφαση του Διγενή; «Πάμε να φύγουμε, θα μας πουλήσει και τους δύο αυτός». Δεν μου είπε καμιά φορά τίποτε για τον Πολύκαρπο. Μα ούτε και μετά τον αγώνα. Μετά τον αγώνα βέβαια το τι λέγεται είναι όπως το σιτάρι που είναι ανακατεμένο με το άχυρο και τα ζιζάνια και πρέπει να καθαριστεί. Τότε μεσολαβούσαν άλλες σκοπιμότητες...

Ερώτηση: Όταν μάθατε για το θάνατο του Γιωρκάτζη, πώς αισθανθήκατε;

Πολύ άσχημα. Λυπήθηκα. Και να σας πω κάτι που το λέω τώρα σε σας, αλλά αυτό μην το γράψετε.

(Σημείωση: αναφέρει κάποιο περιστατικό.)

Ερώτηση: Καλά, για το θάνατο του Στεφανίδη τι γνωρίζετε; Τίνος απόφαση ήταν; Περισσότερο της Ελενίτσας της Σεραφείμ.

Ερώτηση: Ναι, αλλά η Ελενίτσα η Σεραφείμ έπρεπε να πάρει από κάποιον έγκριση. Από τον Διγενή. Πήρε την έγκριση. Υπήρχε η έγκριση.

Ερώτηση: Άρα η έγκριση ήταν από τον Διγενή.

Ναι, υπήρχε η έγκριση. Δεν το αμφισβητεί κανένας αυτό.

Ερώτηση: Τότε, γιατί κατηγορούν τον Γιωρκάτζη;

Ένα λεπτό, αλλάζει το πράγμα. Ο Γιωρκάτζης ήταν υπουργός μετά. Όταν άρχισαν να φωνάζουν, ήταν υπουργός. Εκείνοι όμως που φώναζαν εναντίον του δεν ήταν μόνο αυτοί του Στεφανίδη, ήταν κι όλοι οι άλλοι, ο καθένας για τον δικό του λόγο.

Ερώτηση: Αυτό που μου είπατε τώρα κολλά μ' εκείνο που μου είπε ο Καυκαλιάς, ο οποίος ήταν κοντά στον Διγενή, ότι ήταν απόφαση της Οργάνωσης, ότι ήταν απόφαση του Γρίβα και δεν είχε να κάνει ο Γιωρκάτζης, παρόλο που κατηγορήθηκε.

Κατηγορήθηκε και κυνηγήθηκε από τους συγγενείς του Γιαννάκη κ.λπ. Όμως αυτή η αντίδραση της οικογένειας Στεφανίδη ήταν και υποβολιμαία από κάποια πηγή, που δεν ξέρω ποια.

Ερώτηση: Το άλλο που θέλω είναι το εξής: Είναι γνωστό ότι ο Στεφανίδης σκοτώθηκε τον Νοέμβριο.

Τον Νοέμβριο; Δεν ξέρω τις ημερομηνίες. Σκοτώθηκε πριν να τελειώσει ο αγώνας πάντως.

Ερώτηση: Πριν να τελειώσει ο αγώνας. Η οικογένειά του το μνημόσυνό του το κάνει Φεβρουάριο. Βλέπετε καμιά σκοπιμότητα; Ότι σκοτώθηκε Φεβρουάριο...

Ναι, το επιχείρημα που πρόταξαν είναι ότι «αφού έληξε ο αγώνας, γιατί να τον εκτελέσετε;» Έστω κι αν ήταν φταίχτης γι' αυτό που τον κατηγορούσαν, «αφού έληξε το θέμα, γιατί τον εκτελέσατε;» Εάν με ρωτάς γιατί κάνουν το μνημόσυνο τον Φεβρουάριο, γιατί τον Φεβρουάριο ο αγώνας ήταν προς το τέλος. Είχαμε κατάπαυση του πυρός, άρα δεν έπρεπε να εκτελεστεί η διαταγή του Διγενή. Αν όμως η εκτέλεση έγινε τον Νοέμβριο, μετά τη διαταγή του Διγενή, τότε είναι ευθύνη της Οργάνωσης.

Ερώτηση: Για να μεταποτίσουν την ευθύνη...

Και να τη μεταφέρουν στον Πόλο.